

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ШАМРАЄВА Валентина Михайлівна

УДК 327 (73+477)

**СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ
МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ: КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ І
ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем
та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора політичних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант:

доктор політичних наук, професор
ГОЛОВЧЕНКО Володимир Іванович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
старший науковий співробітник

Офіційні опоненти:

доктор політичних наук, професор,
ЗЕЛЕНЬКО Галина Іванівна,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України,
провідний науковий співробітник відділу
теоретичних та прикладних проблем політології

доктор політичних наук, доцент
СЕДЛЯР Юлія Олександрівна,
Миколаївський національний університет імені
В.О.Сухомлинського,
професор кафедри політології

доктор політичних наук, професор
ШЕРГІН Сергій Олександрович,
Дипломатична академія України
при МЗС України,
завідувач кафедрою регіональних систем
та європейської інтеграції

Захист відбудеться „12” жовтня 2016 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.29 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці імені М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, кім. 12.

Автореферат розісланий „7” вересня 2016 року.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради

Белоусова Н. Б.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. З відновленням державної незалежності перед Україною постало невідкладне завдання формування національної зовнішньополітичної концепції та її практичної реалізації, встановлення дипломатичних відносин із країнами – членами ООН, розвитку двостороннього і багатостороннього співробітництва з провідними акторами міжнародних відносин. Звичайно, кожна держава, вибудовуючи свої зовнішньополітичні пріоритети, насамперед надає великої уваги країнам-сусідам. До того ж, суверенним державам, що постали на теренах колишнього СРСР, важко було самоствердитись на міжнародній арені в якості повноправних суб'єктів міжнародних відносин без підтримки з боку держав, що відносяться до категорії потенційних стратегічних партнерів та є глобальними лідерами, а не регіональними гравцями (передусім США та провідні країни Західної Європи).

Сучасна незалежна Українська держава багато уваги надає розвитку співробітництва зі світовим співтовариством й процесові вироблення та затвердження власного позитивного іміджу як європейської демократичної й правової держави й передбачуваного партнера у системі дво- та багатосторонніх міжнародних відносин. На першому місці, зрозуміло, виступає розвиток міждержавних відносин зі світовими лідерами, передусім Сполученими Штатами Америки.

Співробітництво України зі США стало показовим у процесі розбудови стратегічного партнерства нашої держави з іншими міжнародними акторами. Розвиток українсько-американських міждержавних відносин можна умовно поділити на кілька періодів, що характеризувалися як проривами української дипломатії, її великими здобутками, так і не меншими помилками і втратами. Вагомого значення набуває розвиток українсько-американського стратегічного партнерства і з огляду на провідну роль США у сучасній системі міжнародних відносин та можливості її використання у процесі вирішення життєво важливих зовнішньополітичних завдань України із забезпечення її територіальної цілісності, набуття іноземної фінансово-економічної підтримки для результативного здійснення демократичних реформ і реструктуризації економіки, організації адекватного реагування світового співтовариства на російську збройну агресію після перемоги Революції гідності й кризові явища в Криму та на Донбасі і т.д. Саме тому проблематика розвитку українсько-американських відносин потребує уваги і комплексного ґрунтовного вивчення.

Проголосивши українсько-американські відносини такими, що досягли рівня стратегічного партнерства, Україна ще має докласти багато зусиль для того, аби їхнє практичне наповнення відповідало даному визначенню у повному обсязі. Нажаль, сьогодні стратегічне партнерство можна віднести до тих понять у політичному житті нашої країни, які часто вживаються у публічних заявах громадсько-політичних і державних діячів, але поки що не отримали достатнього теоретичного аналізу та обґрунтування у вітчизняній політичній науці. За перші два десятиліття самостійного існування Україна проголосила стратегічними відносини більше, ніж з

двадцятьма державами. Але реальний рівень таких взаємин не завжди відповідав сутності й практичному наповненню концепту міждержавного стратегічного співробітництва.

Отже, **актуальність теми дослідження** визначається:

- багатовимірністю самого концепту стратегічного партнерства в міждержавних відносинах й наукових підходів до його комплексного аналізу, необхідністю поглиблення ґрунтового теоретичного дослідження таких базових для окреслення ролі й місця держави на міжнародній арені понять як „зовнішня політика” та „зовнішньополітична стратегія”. Саме їхнє визначення та смислове навантаження зумовлюють теоретичне наповнення і практичне втілення стратегічного партнерства держав на міжнародній арені;

- потребою компаративного вивчення й узагальнення основних етапів становлення, нормативного закріплення і практичного наповнення українсько-американського стратегічного партнерства, що дасть можливість визначити певні орієнтири для державних і громадських діячів, зацікавлених практиків і науковців щодо сучасних трансформацій системи міждержавних відносин в контексті стратегічного партнерства;

- недостатнім рівнем концептуального обґрунтування українсько-американського стратегічного партнерства у вітчизняній політичній науці, оскільки значна кількість робіт з теми у рамках політичної, історичної, правової, економічної та інших суміжних наук, як правило, присвячена загальним основами вироблення та реалізації зовнішньої політики США й України, без проведення комплексного дослідження двосторонніх відносин в рамках стратегічного партнерства.

Представлена вище актуальність теми роботи окреслила **наукову проблему**, що вирішується в дисертації, а саме: з'ясування об'єктивних міжнародно-політичних підстав, концептуальних засад та основних принципів практичної реалізації українсько-американського стратегічного партнерства.

Для розв'язання дослідницької проблеми було запропоновано **наукову концепцію**, сутність якої полягає в тому, що українсько-американські взаємини мають достатній потенціал для розбудови повноцінного стратегічного партнерства як у короткостроковій так і в довгостроковій перспективі, не дивлячись на якісно відмінні можливості й ресурси держав-партнерів, несхожість певних зовнішньополітичних завдань (особливо за їхньою масштабністю) та наявну асиметрію в українсько-американських міждержавних відносинах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках Комплексної наукової програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Модернізація суспільного розвитку світових процесів глобалізації”, затвердженої Вченою Радою Університету протоколом № 12 від 20 червня 2011 р., і науково-дослідної теми Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Україна в міжнародних інтеграційних процесах” (номер державної реєстрації 0111U007054). У рамках зазначеної теми дисертація відповідає напрямку наукової діяльності відділення міжнародних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Україна в сучасних політичних та безпекових процесах”, а також науково-дослідній темі факультету міжнародних

економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна „Трансформації міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації” (номер державної реєстрації 0113U001401).

Мета і завдання дослідження. Виходячи з актуальності теми дисертації та враховуючи наявний ступінь її розроблення у вітчизняній і зарубіжній політології міжнародних відносин, дисертантка поставила за **мету** здійснити компаративний аналіз інституту стратегічного партнерства як одного з чільних і найбільш ефективних сучасних інструментів зовнішньої політики держави на прикладі розвитку українсько-американських відносин.

Для реалізації мети дослідження авторка визначила такі **завдання**:

- проаналізувати й підсумувати концептуальні підходи щодо стратегічного партнерства, які розробляються у сучасній політологічній думці, та конкретизувати їх стосовно українсько-американських відносин;

- узагальнити теоретико-методологічні підходи до таких базових понять дослідження як „зовнішня політика” та „зовнішньополітична стратегія” у контексті розвитку українсько-американських міждержавних відносин;

- на основі систематизації засад доктринального забезпечення зовнішньої політики США розкрити витоки й особливості виокремлення українського питання у міжнародній діяльності США;

- поглибити й конкретизувати концептуально-теоретичні підходи до вивчення місця України в американсько-радянському блоковому протистоянні доби холодної війни;

- сформулювати цілісне бачення причин та наслідків доктринальної кризи у зовнішній політиці США під час розпаду СРСР та з'ясувати її вплив на подальше становлення українсько-американських відносин;

- визначити основні етапи еволюції українсько-американських міждержавних відносин;

- шляхом компаративного аналізу сучасного етапу розвитку українсько-американських відносин виявити спільні зовнішньополітичні інтереси України та США як стратегічних партнерів і спрогнозувати можливі перспективи розвитку стратегічного партнерства Україна - США в контексті авторської моделі партнерських відносин;

- з'ясувати роль української діаспори США як чинника впливу на становлення партнерських українсько-американських взаємин і сформулювати оптимальну модель співпраці України з діаспорою;

- окреслити головні напрямки становлення стратегічного партнерства в українсько-американських відносинах у контексті їхнього міжнародно-політичного та безпекового виміру;

- розробити практичні рекомендації щодо оптимізації процесу практичного наповнення українсько-американських відносин реальним змістом, який би цілком відповідав задекларованому рівню стратегічного партнерства та адаптації його до особливостей сучасної міжнародно-політичної ситуації.

Об'єктом дослідження є українсько-американські міждержавні відносини, а **предметом** – процес формування й практичного втілення стратегічного партнерства

між Україною та США як особливого й вищого рівня їхньої взаємодії щодо реалізації спільних геополітичних і міжнародно-політичних національних інтересів.

Методи дослідження. Методологічна основа дисертації обрана в контексті особливостей політичної науки й розглядається автором як цілісний дослідницький процес, що включає постановку наукової проблеми, застосування вибіркового методу, нормативне оцінювання, політологічний аналіз подій і явищ з метою вироблення аргументованих положень і висновків, рекомендацій. Методологія даного дослідження також включає загальні теоретичні та філософські позиції суб'єкта дослідження, а саме: актуалізацію дослідницької ідеї, цілей і завдань, оцінювання достовірності джерел і даних, обрання певної політологічної парадигми.

Оскільки для наукової методології властиве інтегрування вже напрацьованих методів дослідження, не коректно виокремлювати певний метод як такий, що охоплює весь спектр вирішення задекларованої наукової проблеми. Адже мова йде про складну систему міждержавних відносин України і США, що розглядається автором як певна практична реалізація теоретичної моделі стратегічного партнерства.

Водночас, незалежно від обраного методичного пріоритету, при дослідженні комплексу міждержавних відносин у контексті світової системи слід структурувати наявну емпіричну базу, здійснити опис документів та інших джерел, сформулювати й аргументувати власні гіпотези і припущення, які ґрунтуються на попередньому узагальненні та науковому аналізі зібраної емпіричної бази. Останню варто належним чином перевірити, що цілком виключає посилання на авторитетів у політиці чи науці як остаточний аргумент для певного положення або висновку.

В даній дисертації таке тлумачення методології спричинило контекстуальне застосування дескриптивного методу, завдяки якому здійснюється підготовка до нормативного та політичного оцінювання фактологічної бази. Наскрізним методом, що проходить крізь усю дисертацію, є системний аналіз, що дозволяє чітко простежити стабільність певних складових при оцінюванні напрямків і досягнутих та прогнозованих рівнів міждержавного двостороннього партнерства. Виходячи з того, що основні тактичні й стратегічні прогнози, вироблені інформаційно-аналітичними центрами України й США, спрямовані саме на результативну реалізацію зовнішньої політики двох держав, в основу даного дослідження покладено компаративний аналіз.

Парадигма оцінювання при дослідженні еволюції українсько-американського співробітництва до рівня стратегічного партнерства дала змогу дотримуватися наукової точності в при розгляді найбільш істотних чинників зовнішньополітичної стратегії й практичної політичної дії держав-партнерів. З огляду на плинність політичних прогнозів, намірів учасників політичного процесу та його результатів, кожен етап політичного аналізу починається зі з'ясування конкретної міжнародно-політичної й внутрішньої ситуації, акторів, задіяних у розробці й реалізації планів подолання чи розв'язання тих чи інших суперечностей або конфліктних ситуацій, можливостей залучення наявних ресурсів держави.

Тому передовсім ідентифікується роль конкретного етапу зовнішньополітичної дії, особистості політичного лідера, аналітичних центрів, які розробляють міжнародні прогнози й пропонують механізми їхнього використання в національних

інтересах, а також механізм правильного розуміння цих інтересів та цілей держави. Відтак і українсько-американське міждержавне партнерство, першочергово, ґрунтується на визначенні можливостей певної провладної еліти (обох сторін-партнерів) продовжувати відповідний стратегічний курс чи визначати й реалізовувати інший. Підхід до вивчення стратегічного міждержавного партнерства шляхом розчленування тих чи інших стратегій зовнішньої політики України й США на сутнісні складові з метою виходу на їхнє синтезування у певну цілісність (з погляду збігу чи, навпаки, протилежності основних зовнішньополітичних завдань), обумовлений розумінням цього методу як способу аналізу політичних опцій, через які визначається єдина стратегічна мета та цілісний комплекс механізмів її досягнення.

Обов'язковими у процесі вироблення та обґрунтування авторської концепції стали методи з арсеналу геополітики як науки. Геополітичний аналіз оптимально відповідає реалізації поставлених цілей і завдань дослідження особливостей формування партнерських відносин між Україною й США. Використання методичного арсеналу геополітики уможливило уникнення надмірної деталізації та зайвого використання дескриптивного методу в дослідженні. Щоразу, коли йшлося про узагальнюючі положення й висновки, застосовувалася парадигма політичного реалізму, яка дає можливість об'єктивно представити, враховуючи визначальні якості сучасної міжнародно-політичної системи та її головних акторів, особливості впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на реалізацію зовнішньополітичного курсу держав-партнерів.

У процесі даного дослідження особлива увага авторкою надавалася постійній верифікації ступеня збігу чи розходжень між певними оцінками зовнішньої політики України й США та діями конкретних президентських адміністрацій і зовнішньополітичних органів, що обумовило періодичне застосування порівняльно-історичного методу. При цьому брався до уваги той факт, що високий рівень політико-ідеологічної упередженості українських і американських державно-політичних еліт є однією з постійних загроз точності положень і висновків. Адже одна й та ж складова міждержавного партнерства може по-різному сприйматися, тлумачитися і реалізовуватися владними органами залежно не тільки від суб'єктивного світосприйняття, а й від процесів і ситуацій, що на даний момент відбуваються всередині держав і за їхніми межами.

Виходячи з цього, у дисертації спеціально застосовувався оригінальний методичний підхід, який полягає у тому, що аналогічні прогнозовані явища, отримують різну прогнозу інтерпретацію у контексті подій і процесів поточного характеру, хоча й перебувають у постійній залежності від заявленої єдиної мети. У такий спосіб вдалося підвищити аргументованість положень і висновків стосовно перспективності окремих напрямків українсько-американського стратегічного партнерства.

Задля досягнення поставлених у дисертації завдань у рамках розв'язання наукової проблеми, авторкою в процесі наукового пізнання застосовувалися й методи індукції та дедукції, що обов'язково передбачають диференціацію практичних міждержавних відносин України й США на складові частини та елементи. Доцільно було вийти на такий рівень розгляду причинно-наслідкових

зв'язків у з'ясуванні підстав становлення і розвитку українсько-американського стратегічного партнерства, що створив би можливість сформулювати синтезоване уявлення про його постійно діючі принципи, засади, стратегічні цілі держав-партнерів та домінуючі механізми реалізації.

Таким, у загальних рисах, є принципово обраний авторкою наскрізним багатоскладовий і водночас цілісний авторський методологічний підхід. Його застосування дало змогу вийти на поточні й базові узагальнення задля уточнення місця міждержавного стратегічного партнерства в системі міжнародної діяльності України й США, за умови його сприйняття як складної системи механізмів реалізації стратегічних зовнішньополітичних завдань держав-партнерів. Таке синтезування дає підстави говорити про наявність певного фундаменту, окресленого у цілях і механізмах реалізації міждержавного партнерства. Більше того, глобальний контекст міжнародно-політичного курсу Сполучених Штатів і регіональний - України набуває ознак передбачуваної прогнозованості, втрачає ознаку несподіваності, якщо йти від переважно плинних складових до відносно постійної цілісності.

Вибір методологічної і методичної основ дослідження українського напрямку зовнішньої політики США та ставлення України до розвитку стратегічного партнерства зі Сполученими Штатами спричинив дві детермінанти. Перша бачиться крізь призму постійного домінування ідеї особливості та загальної привабливості системи забезпечення американської зовнішньої політики на пострадянському просторі по завершенні її доктринальної кризи 1990-х рр., яка протягом своєї реалізації вибудовується з використанням результатів експертного знання, сформованого і запропонованого провідними аналітичними центрами з максимальним врахуванням американських національних інтересів; а з іншого боку - вадами та незавершеністю теоретичного забезпечення зовнішньополітичної діяльності незалежної України. Друга визначається в межах настільки ж стабільного бачення американським політичним істеблішментом місця й ролі США на міжнародній арені та, з іншого боку, наявністю в постреволюційного державного керівництва України твердого визнання важливості американського вектору її зовнішньої політики, не дивлячись на досить тривалий період сумнозвісної „багатовекторності”.

Тому для авторки дисертації концепт наукового дослідження не обмежується бажанням вивчити й спробувати зрозуміти якийсь із аспектів емпіричної реальності, взятої із зовнішньої політики України й США та міжнародно-політичних реалій постбіполярної доби. Це є продовженням систематизації та накопичення загального пізнання причин і наслідків світ-системного поступу чи регресу, а також узагальненням досвіду українсько-американських партнерських взаємин через оновлене розуміння в межах дослідження і перевірки. Науково доведений висновок у даному разі тлумачиться як узагальнення особливостей поведінки громадянського суспільства й владних інститутів України та США, інших значущих для цієї наукової розвідки акторів світ-системи у відносинах між ними, яке водночас встановлює та систематизує причинно-наслідкові зв'язки між мінливими внутрішнім і зовнішнім середовищами.

Задля цього дисертантка й зосередилася на певному міжнародно-політичному явищі – стратегічному партнерстві, досліджуючи причини його виникнення в українсько-американських міждержавних відносинах. У представленій дисертації визначними явищами вважаються базові, фундаментальні і тим самим постійні складові забезпечення партнерства між Україною й США. Такий підхід потребує встановлення і концептуалізації чітких категорій, а також видимих і гіпотетичних зв'язків між ними, що в результаті надає змогу сформулювати оптимальну модель українсько-американського стратегічного партнерства.

Таким чином, методологія даного дослідження спирається на активне використання системного та історичного підходів, а основу дисертаційної роботи складають загальнофілософські, загальнонаукові й міждисциплінарні методи аналізу. Авторка в дослідженні також використовувала історико-описовий метод, який дозволив простежити еволюцію становлення українського напрямку в зовнішній політиці США та основні етапи розвитку українсько-американських міждержавних відносин, і аналітично-прогностичний, що допоміг при вивченні процесу практичного наповнення задекларованого українсько-американського стратегічного партнерства та з'ясуванні можливих шляхів підвищення його ефективності.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що авторка дисертації на основі залучення широкого кола джерел і комплексного й компаративного їхнього аналізу, значна частина яких раніше не була об'єктом спеціального наукового вивчення в Україні, здійснила цілісне й всебічне дослідження процесу теоретичного обґрунтування і практичної реалізації стратегічного партнерства в українсько-американських міждержавних відносинах.

Основними положеннями та результатами, що визначають **наукову новизну** дослідження й виносяться на захист, є такі:

вперше:

- здійснена спроба систематизації наявних теоретичних та концептуальних підходів до концептуально-доктринального забезпечення українського напрямку зовнішньої політики США;

- виокремлено загальні підходи й проаналізовано особливості реалізації президентською адміністрацією й Державним департаментом США міжнародної діяльності США як єдиної наддержави в світі на пострадянському геополітичному просторі по завершенню холодної війни;

- на основі вивчення й оцінки існуючих теоретичних моделей стратегічного партнерства запропоновано авторську модель, яка відповідає особливостям розвитку українсько-американських міждержавних відносин у постбіполярний період, а також розроблено їхню періодизацію;

- визначено перспективні напрямки розвитку стратегічного партнерства між Україною та США і розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації процесу наповнення українсько-американських відносин реальним змістом, який би відповідав проголошеному рівню стратегічного партнерства та адаптації його до особливостей сучасного міжнародного й безпекового становища України;

поглиблено:

- аналіз основних етапів еволюції українсько-американських міждержавних відносин у контексті формування стратегічного партнерства між Україною і США;

- розуміння сутності концепції стратегічного партнерства як одного з інструментів реалізації державної зовнішньої політики, а також базових концептів політичної науки – „зовнішня політика”, „зовнішньополітична стратегія”, „стратегічне партнерство”;

- положення про те, що українське питання посідало помітне місце в ідеологічному блоковому протистоянні доби холодної війни;

отримали подальший розвиток:

- наукові підходи до з'ясування причин та міжнародно-політичних наслідків доктринальної кризи в радянській США на зламі 1980-90-хх рр., а також до висвітлення впливу цих чинників на подальший процес становлення українсько-американських міждержавних відносин;

- з'ясування специфіки практичної реалізації стратегічного партнерства в зовнішній політиці незалежної Української держави на прикладі розвитку міждержавних українсько-американських відносин, а також окреслення спільних зовнішньополітичних інтересів України і США як стратегічних партнерів;

- виокремлення чинників, які визначають суперечливість процесу наповнення реальним змістом стратегічного партнерства в українсько-американських міждержавних відносинах;

- дослідження можливостей ефективного залучення української діаспори США як важливого чинника оптимізації партнерських українсько-американських взаємин.

Практичне значення одержаних результатів дослідження впливає з його політичної актуальності й наукової новизни. Отримані в дисертації висновки щодо характеру й досягнутого рівня розвитку українсько-американського співробітництва можуть стати теоретичним і фактологічним фундаментом для написання окремих розділів узагальнюючих праць із проблематики міжнародних відносин, зокрема дотримання режиму нерозповсюдження ЗМВ та міжнародної діяльності України й США. Фактологічний матеріал дослідження та його окремі положення можуть також бути використані у навчальному процесі у системі вищої освіти при розробці нормативних і спеціальних курсів за напрямками підготовки „міжнародні відносини” і „міжнародна інформація” та спеціалізацією „країнознавство”, при розробленні програм нормативних і спеціальних курсів з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики, міжнародних систем та глобального розвитку, актуальних питань зовнішньої політики України і США, військово-політичних проблем у міжнародних відносинах, теорії міжнародних відносин, аналізу й прогнозування зовнішньої політики тощо; одержані результати можуть бути застосовані й при підготовці навчально-методичних посібників із зазначених дисциплін.

Окрім того, основні узагальнення, висновки і прогнози можуть також бути задіяні Міністерством закордонних справ та іншими державними установами і відомствами України, діяльність яких пов'язана із виробленням та практичною реалізацією її зовнішньої політики, у практичній площині, зокрема, для визначення якісного ступеня партнерських українсько-американських відносин, шляхів поглиблення двостороннього співробітництва, визначення його перспективних

напрянків, засобів компромісного вирішення гострих питань у зазначених міждержавних взаєминах.

Наявний в роботі фактологічний і теоретичний матеріал було використано й при написанні індивідуальних навчальних посібників авторки дисертації – „Історія міжнародних відносин” та „Зовнішня політика України”; при розробленні дистанційного курсу „Історія міжнародних відносин”. Крім того, здобувачка як доцент кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна використовувала фактологічні дані та джерела дисертації при викладанні таких дисциплін як „Історія міжнародних відносин”, „Зовнішня політика України” і „Країнознавство”. Окремі результати дослідження стали у нагоді при викладанні курсів „Геополітика і національна безпека”, „Основи геополітики”, „Міжнародне право та структури безпеки” в Харківському регіональному інституті державного управління НАДУ при Президентіві України.

Отримані авторкою наукові положення та висновки дозволяють проникнути у сутність становлення українсько-американського стратегічного партнерства, а також виявити його місце у зовнішньополітичній діяльності держав-партнерів та його впливи на регіональну систему міжнародних відносин. Матеріали і висновки дисертації можуть бути використані для подальшої наукової розробки зазначеної проблематики, підготовки прогностичних аналітичних матеріалів щодо розвитку основних напрямків зовнішньої політики України, забезпечення національних інтересів США у регіоні ЦСЄ, подальшого розвитку системи міжнародних відносин на глобальному та регіональному рівнях.

Особистим внеском здобувача є застосування концептуально нового підходу до стратегічного партнерства як дійсного рівня розвитку українсько-американських відносин, що набуває особливої значимості в умовах швидкої динаміки сучасних міжнародних трансформацій та актуальності здійснення основних зовнішньополітичних, безпекових і оборонних завдань України, у т. ч. гарантування її територіальної цілісності та недоторканості державних кордонів. Такий підхід до досліджуваної проблеми дав змогу сформулювати авторське бачення майбутнього розвитку стратегічного партнерства між Україною та США. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі наукові результати, що викладені в дисертації (періодизація розвитку українсько-американських міждержавних відносин; теоретична модель, що відповідає досягнутому й бажаному рівню практичної реалізації стратегічного партнерства між сторонами; перспективні напрямки подальшої співпраці між Україною і США з виробленням практичних рекомендацій щодо збереження стратегічного рівня відносин на довгострокову перспективу та ін.), одержані автором особисто й концентровано викладені в авторефераті, одній індивідуальній монографії, одній колективній монографії та 32-х наукових статтях у виданнях, які визнані МОН України фаховими (в т. ч. у 8-ми наукових іноземних виданнях).

Апробація результатів дисертації. Головні висновки й тези дисертації обговорювалися засіданнях кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, а також були викладені автором у доповідях на міжнародних та національних наукових конференціях та семінарах, зокрема: на Науково-практичній конференції „Теорія та практика

державної служби” (м. Дніпропетровськ, 19 – 20 вересня 2008 р.); щорічний Міжнародній науково-практичній конференції „Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації” (м. Одеса, 31 жовтня 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід” (м. Київ, 30 травня 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації” (м. Одеса, 31 жовтня 2008 р.); IX Міжнародному науковому конгресі „Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 26 – 27 березня 2009 р.); Шостій регіональній науково-практичній конференції „Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України” (м. Дніпропетровськ, 14 травня 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції за „Демократичне врядування: наука, освіта, практика” (м. Київ, 29 травня 2009 р.); Науковій конференції „Проблеми дипломатичних кадрів у часи незалежної України” (м. Харків, 21 вересня 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації” (м. Одеса, 30 жовтня 2009 р.); Міжвузівській науково-практичній конференції „Україна в міжнародному контексті” (м. Харків, 21 грудня 2009 р.); X Міжнародному науковому конгресі „Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 26 березня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Галузь науки „Державне управління”: історія, теорія, впровадження” (м. Київ, 28 травня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби” (м. Одеса, 23 вересня 2010 р.); V Всеукраїнській міжнародній науково-практичній конференції „Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади” (м. Полтава, 11 листопада 2010 р.); XI Міжнародному науковому конгресі „Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 24 березня 2011 р.); Всеукраїнській науковій конференції „Сучасні соціально-гуманітарні дискурси” (м. Дніпропетровськ, 21 травня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика” (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.); Всеукраїнській науковій конференції „Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук” (м. Дніпропетровськ, 17 грудня 2011 р.); XII Міжнародному науковому конгресі „Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 29 березня 2012 р.); Запорізькій сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції „Придніпровські соціально-гуманітарні читання” (м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р.); Науковій конференції „Наука як ресурс модернізаційної стратегії держави” (Київ, 16 травня 2012 р.); Науково-практичній конференції „Європейський проект і Україна” (м. Одеса, 21 грудня 2012 р.); XIII Міжнародному науковому конгресі „Публічне управління: виклики XXI століття” (м. Харків, 21-22 березня 2013 р.); Науково-практичній конференції „Сучасні напрямки теоретичних та прикладних досліджень 2013” (м. Одеса, 30 березня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Суспільні науки у сучасному світі: питання соціології, політології, філософії, історії” (м. Новосибірськ, РФ, 25 березня 2013 р.); Всеукраїнській підсумковій науково-практичній конференції за міжнародною участю „Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління” (м. Одеса, 25 жовтня 2013 р.);

Міжнародній науково-практичній конференції „Розвиток інституту державної служби в регіонах: міжнародний та російський досвід” (м. Орел, РФ, 19 вересня 2013 г.); Міжнародній науково-практичній конференції „Підготовка фахівців у галузі знань „Державне управління”: вимоги до змісту та відповідність сучасним вимогам” (м. Харків, 27-28 листопада 2014 р.); щорічній Науково-практичній конференції „Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів” (м. Одеса, 24 грудня 2014 р.)”; Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні питання та розвиток науки і освіти” (Вествуд, Канада 23-24 березня 2015 р.); XV Міжнародному науковому конгресі „Публічне управління: стратегія реформ 2020” (м. Харків, 23 квітня 2015 р.); Науково-практичній конференції „Європейська інтеграція і контексті світових глобалізаційних процесів” (м. Одеса, 24 грудня 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено в індивідуальній монографії „Українсько-американське стратегічне партнерство: концептуальні засади й практична реалізація” (22,75 друк. арк.) і колективній монографії „Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації” (1,8 авт. арк.), 23-х наукових статтях у виданнях, які визнані МОН України фаховими, 8-ми наукових іноземних виданнях), 9-ти статтях апробаційного характеру та 22-х тезах у збірниках міжнародних і національних наукових конференцій.

Структура роботи обумовлена визначеними метою, завданнями, об’єктом і предметом дослідження. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, десяти підрозділів, висновків до дисертації та списку використаних джерел (805 найменувань англійською, німецькою, польською, російською та українською мовами на 83-х сторінках). Загальний обсяг роботи складає 513 сторінок, з них основного тексту – 430 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У „**Вступі**” обґрунтовано актуальність теми дисертації; наведені зв’язки з науковими програмами та дослідницькими темами; сформульовано мету і завдання дисертації; визначено об’єкт і предмет, методологію та методи дослідження; обґрунтовано наукову новизну, практичне значення одержаних результатів і подано інформацію про апробацію та публікацію результатів дисертації.

У першому розділі – „**Концептуально-методологічні засади й джерельна база дослідження**” - здійснено комплексний науковий аналіз історіографічної та джерельної бази з проблематики українсько-американського партнерства. У ході проведеного дослідження з’ясовано, що у фаховій літературі проблематика теоретичних основ становлення і розвитку українсько-американського стратегічного партнерства представлена досить широко, але висвітлена в узагальнюючих працях, присвячених більш широким проблемам розвитку сучасних міжнародних відносин, або з поданням окремих вузьких і проблемних аспектів українсько-американського партнерства. На сьогодні у вітчизняній політичній науці бракує комплексного аналізу розвитку взаємин між Україною та США з висвітленням їхньої еволюції до рівня стратегічного партнерства як форми міждержавної взаємодії з теоретичним обґрунтуванням визначення дефініції „стратегічне партнерство”.

В основу даного дослідження було покладено комплексний аналіз вітчизняних і зарубіжних розвідок, присвячених питанням еволюції українсько-американських відносин, розгляду головних проблем і наданню прогностичних оцінок щодо подальшого розвитку співробітництва сторін. Це дало змогу авторці забезпечити комплексний аналіз еволюції стратегічного партнерства між Україною та США.

Для виявлення специфіки основних етапів формування й розвитку українсько-американського стратегічного партнерства, у роботі значне місце відведено ґрунтовному аналізу доробку вітчизняних американістів, зокрема Б.Гончара, А.Дашкевича, Є.Камінського, М. Рижкова, Н. Ржевської, С.Шергіна та ін.

Розглядаючи весь комплекс історіографії та джерельної бази із зазначеної проблематики, слід підкреслити її розмаїття, відсутність єдиних загальновизнаних підходів до оцінок витоків, а також аналізу механізмів реалізації й досягнутого рівня розвитку українсько-американського стратегічного партнерства. Тому формування й еволюція українсько-американського стратегічного партнерства як об'єкт проведення ґрунтовних наукових досліджень, вимагає на сьогодні підвищеної уваги з боку вітчизняних політологів-міжнародників.

Підводячи підсумки проведеного аналізу концептуально-методологічних засад дослідження українсько-американського стратегічного партнерства, слід зупинитися на таких результатах. Сучасна теорія міжнародних відносин схиляється до тези про складність вичерпного визначення змісту категорії „зовнішня політика”. В той же час загальновизнаним є те, що вона має комплексний характер, а її завданнями виступають: просування національних інтересів; встановлення й підтримання впливу на інших міжнародних акторів; здобуття вищого місця в ієрархії акторів міжнародних відносин.

В Україні до сьогодні не завершено процес розроблення й модифікації національної зовнішньополітичної доктрини і стратегії. В той же час американська зовнішньополітична стратегія і доктрина мають міцне теоретичне підґрунтя, структуру, завдання та розроблені і усталені методи реалізації.

Одним із найвищих рівнів взаємодії держав на міжнародній арені є стратегічне партнерство, що виступає найбільш продуктивною формою міждержавного співробітництва. Узагальнюючи проаналізовані підходи до визначення „стратегічного партнерства” в політичній науці, можна зробити висновок, що воно є особливим інструментом реалізації зовнішньої політики держави, за допомогою якого остання узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими державами; збіг засобів та методів використання цього інструмента, так само як і стратегічних національних інтересів двох держав у декількох сферах, призводить до формування між ними міждержавного співробітництва на більш високому рівні з якісно кращою інтенсивністю та результативністю.

На сьогодні проблема визначення сутності й змістовних компонентів стратегічного партнерства недостатньо досліджена та містить чимало нерозв'язаних моментів. Така ситуація виникла через існування кількох об'єктивних причин, основною з яких стали динамічні зміни сучасної системи міжнародних відносин. Це обумовило і швидку трансформацію національних інтересів акторів світової політики, появу нових сфер і напрямків міждержавної взаємодії, які постійно

доповнюють зміст стратегічного партнерства. Все це породжує багато протиріч щодо сутнісного навантаження концепту „стратегічне партнерство”.

У другому розділі – **„Ретроспектива українського питання у зовнішньополітичній стратегії США”** - досліджено процес виокремлення українського питання в окремий напрямок американської зовнішньої політики від формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин до виникнення доктринальної кризи в зовнішній політиці США на початку 1990-х рр.

Еволюцію виокремлення українського питання у зовнішній політиці США доцільно розглядати крізь призму загального процесу вироблення американської зовнішньополітичної стратегії в досліджуваний період. До початку ХХ ст. у зовнішній політиці США поняття „українське питання” або „український напрямок зовнішньої політики” не існувало. Для офіційного Вашингтону Україна була „terra incognita”, а українські проблеми розглядалися як складова більш широкого російського напрямку зовнішньої політики.

По завершенні Першої світової війни щодо українських визвольних змагань склалася подвійна ситуація: з одного боку в „14-ти пунктах” В. Вільсона містилося право націй на самовизначення, а з іншого - в своїй політиці США відстоювали федералістський підхід до майбутнього Росії. Зрештою, це призвело до стриманості офіційного Вашингтона при визначенні позиції щодо прагнення українців створити незалежну державу.

У подальших дискусіях в США щодо оптимальної розбудови повоєнної системи європейських міжнародних відносин більшою прихильністю користувалися помірковані українці колишньої Австро-Угорщини, але оминалися увагою проблеми Наддніпрянщини, оскільки вона входила до складу союзної для США Росії. Така позиція США щодо України була зумовлена не лише низьким рівнем обізнаності Білого Дому з національним питанням на теренах колишньої Російської імперії, а й незначними його можливостями впливати на політику в Європі.

З іншого боку, шанс на налагодження партнерських зв'язків зі США в Україні був, адже окремі американські аналітики попереджали про неприпустимість абсолютизації російських антибільшовицьких сил. Наприклад, аналітична група „The Inquiry” стверджувала безальтернативність державної незалежності „неросійських національностей”, виступала на підтримку суверенітету України і вже в 1919 р. розглядала Крим як її територіальну частину. Але керівники США, в т. ч. й з огляду на нерішучість політичного проводу УНР, обрали підтримку процесу створення незалежної Польської держави.

З поч. 1920-х рр. одним із чинників, що впливали на процес вироблення позиції США в українському питанні, стала міжнародна діяльність „екзильного уряду” УНР. На жаль, міжнародно-політичні умови не сприяли його діяльності, бо у зовнішній політиці США після обрання президентом В. Гардінга відбулося повернення до доктрини ізоляціонізму, а український рух розглядався як деструктивна сила, що перешкождала стабілізації європейської системи міжнародних відносин. Майже на два десятиліття українське питання зникло з порядку денного зовнішньої політики США.

Потенційна українська окремішність сприймалася у США як дестабілізуючий чинник для системи міжнародних відносин. Проблеми неросійських народів, що

входили до складу СРСР, розглядалися як внутрішня прерогатива Москви. Тому за доби холодної війни підхід США до українського питання полягав переважно в ідеологічному впливі на населення УРСР і прийнятті рішень на різних рівнях державної влади, згідно з якими Україна визнавалась поневоленою. Водночас українське питання розглядалося як найважливіше для збереження чи розвалу СРСР.

У процесі еволюції українського напрямку в американській зовнішній політиці з часом він перейшов від політико-пропагандистського використання поневоленого становища України з метою дискредитації СРСР у русло міждержавних відносин. В умовах глобального розгортання процесів деколонізації виникла потреба в розробці нового концептуального документа, що містив би стратегічні інтереси США стосовно неросійських народів СРСР. Ним став підписаний 17 липня 1959 р. Президентом США Д. Ейзенхауером „Закон про поневолені нації” (Public Law 86-90 Captive Nations Week Resolution).

З розгортанням процесу розрядки міжнародної напруженості зародилися нові міжнародно-політичні проблеми, що зумовили інтерес США до українського питання. Передусім, це проблема дисидентського руху й дотримання прав людини в Українській РСР. Крім того, Адміністрація Президента США Р. Рейгана поставила національне питання у центр свого курсу щодо СРСР. Водночас Державний департамент займав із цих питань стриману позицію аж до розпаду СРСР.

У зв'язку з оголошенням М. Горбачовим тези про „нове політичне мислення” в американській політичній думці з'явилось поняття „ерозія ясності”, коли йшлося про перспективи позиції офіційного Вашингтона щодо майбутнього СРСР. Головним завданням для Білого Дому стала розробка альтернативного курсу на випадок завершення холодної війни. Але й під час „перебудови” в СРСР Сполучені Штати не демонстрували позитивної налаштованості до розширення участі Української РСР у міжнародних відносинах як самостійного актора. Офіційна лінія Вашингтону полягала лише в розширенні контактів із союзними республіками.

Дж. Бушу-старшому випало діяти в умовах краху СРСР, коли запанувала доктринальна криза щодо формулювання цілей зовнішньополітичної стратегії Сполучених Штатів та методів їхньої реалізації. Під час прийому 27 листопада 1991 р. лідерів української етнічної групи США Дж. Буш-старший вперше офіційно висловився про підтримку американським урядом ідеї української незалежності. Але водночас Білий Дім дав зрозуміти Україні, що юридичне визнання її незалежності, їй ще треба „заслужити”.

Третій розділ – **„Становлення стратегічного партнерства між Україною та США”** - присвячено аналізу сучасного стану розвитку українсько-американського стратегічного партнерства. За результатами проведеного дослідження можна констатувати, що з проголошенням незалежності України окреслилася обоюдна зацікавленість у розбудові конструктивних двосторонніх відносин між сторонами. Але в різні періоди своєї сучасної Україна посідала неоднакове місце за пріоритетністю у європейському напрямі зовнішньої політики адміністрацій президентів США.

Початковий етап становлення українсько-американських відносин позначився практичною відсутністю доктринального забезпечення зовнішньої політики США на

пострадянському просторі. Державний департамент, де традиційно домінували „русоцентристи”, дотримувався „промосковської орієнтації” у регіоні. З іншого боку, низка ключових американських політиків (Д. Чейні, З. Бжезінський, Г. Кіссинджер) відстоювали дипломатичне визнання незалежної України і встановлення з нею повномасштабних партнерських відносин. Однак, протягом майже всього президентства Дж. Г. В. Буша вони були в меншості.

Перед офіційним Вашингтоном після розпаду Радянського Союзу постало три важливих питання: контролю над ядерним потенціалом колишнього СРСР; збереження стабільності на пострадянському геополітичному просторі; недопущення відродження наддержавної могутності Росії. При вирішенні цих завдань США визнали, що Україна може відігравати важливу роль у ЦСЄ.

З підписанням у Москві 14 січня 1994 р. Тристоронньої заяви президентів США, РФ і України та Додатку до неї щодо ліквідації ядерної зброї в Україні, українське „ядерне питання” було зняте з порядку денного українсько-американських відносин. Так почався другий етап їхнього розвитку, коли без’ядерна Україна вперше вийшла із зони стратегічної байдужості США. Піком українсько-американського зближення стала формалізація рівня двостороннього співробітництва як стратегічного партнерства у 1996 р. І хоча надалі реалії україно-американських відносин не завжди відповідали визначеним критеріям стратегічного партнерства, рішення про його започаткування було важливим здобутком вітчизняного МЗС.

Якщо в 1994-1997 рр. Україну розглядали в США як досить перспективного партнера, то невдовзі почалося її негативне сприйняття - т. зв. „період втрачених можливостей”. Своєрідним його апогеєм все ж став офіційний візит в Україну Президента США В.Клінтона 5 червня 2000 р., що мав засвідчити підтримку Україні в її реформаторських зусиллях. Однак із наближенням чергових президентських виборів у США Україна відійшла для офіційного Вашингтона на другий план.

У перше президентство Дж. В. Буш почав проявляти жорсткість у підході до України, владі якої давали зрозуміти: без проведення відповідних демократичних реформ геостратегічне розташування України втрачає для американської сторони свою цінність. А адміністрація Дж. В. Буша замість концентрації на проблемах України, як це робилося за президентства В. Клінтона, почала нормалізацію відносин із Росією. Удару по українсько-американському стратегічному партнерству завдали скандали, пов’язані із „записами майора Мельниченка”, і т. зв. „Іракгейт” – міжнародний скандал зі звинуваченнями України у постачанні радарних установок „Кольчуга” садамівському Іраку в обхід накладених на цю країну санкцій ООН.

Новий - четвертий етап у відносинах між Україною і США розпочався з перемоги в Києві „помаранчевої революції”. США почали розглядати Україну як потенційного регіонального лідера, але від неї й надалі чекали продовження демократичних реформ. Проблемою двостороннього партнерства залишалось і узгодження позицій щодо стосунків із Росією. Водночас адміністрація Дж. В. Буша продемонструвала й готовність підтримувати прагнення України вступити до ЄС та НАТО. Лише в останній рік другого президентства Дж. В. Буш надав українському напрямку зовнішньої політики пріоритетного значення, що знайшло своє втілення у підписанні „Дорожньої карти” та Хартії Україна - США про стратегічне партнерство.

Четвертий розділ – „Українсько-американське партнерство за президентства Б. Обама” - присвячено розкриттю особливостей еволюції українсько-американського співробітництва за перебування на посаді Президента США Б. Обама. Тоді Україна зіткнулася з проблемою реалізації поставлених стратегічних завдань, оскільки на міжнародній арені відбулися незалежні від неї негативні геополітичні зміни. В зв'язку з військовою окупацією Іраку стався розкол між США і „Старою Європою” з окремих міжнародних проблем. А розходження між трансатлантичними союзниками обмежили перспективи України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції. До того ж боротьба з міжнародним тероризмом змістила акценти у зовнішній політиці США на співпрацю з великими державами (Велика Британія, Франція, ФРН) та врахування інтересів ЄС і Росії в питаннях, що стосувалися України.

Із завершенням другого терміну президентства Дж. В. Буша головним пріоритетом України в розбудові партнерства зі США було налагодження співпраці з новою президентською адміністрацією задля подальшої оптимізації двосторонніх відносин. Але, з іншого боку, Білий Дім вимушений був рахуватися на пострадянських теренах із російськими зовнішньополітичними інтересами, що негативно впливало на розвиток українсько-американського співробітництва та робило його уразливим до зовнішніх чинників.

Не дивлячись на формальне збереження партнерських взаємин у політичній площині, Уряд і Конгрес США виступили з критикою репресивних дій адміністрації В. Януковича, спрямованих на силове придушення громадського руху за євроінтеграцію України восени-взимку 2013 р. А після перемоги Революції гідності США надали уряду України всебічну політико-дипломатичну й фінансово-матеріальну допомогу.

З огляду на сучасний стан розвитку системи глобальних та регіональних міжнародних відносин та кризові явища навколо України, надзвичайно актуальними для гарантування національної безпеки й успіху реформування нашої держави набуває її стратегічне партнерство зі США. До першочергових завдань української дипломатії в цьому напрямку можна віднести подальший процес удосконалення нормативної бази відносин, отримання підтримки офіційного Вашингтону у діалозі України із світовими кредиторами та особливо співробітництво у сфері безпеки та підвищення обороноздатності України. Ці завдання в повній мірі відповідають і американським національним інтересам у регіоні ЦСЄ.

ВИСНОВКИ

На основі компаративного аналізу джерельної бази й теоретичних узагальнень у дисертації здійснено спробу розв'язати **наукову проблему**, зумовлену:

а) наявністю понятійно-категоріальних суперечностей усередині досліджуваного наукового напрямку (розроблення теоретичних моделей побудови стратегічного партнерства та їхньої практичної реалізації у міждержавних відносинах);

б) відсутністю у світовій політичній думці цілісного концептуального супроводу українсько-американського стратегічного партнерства у контексті його міжнародно-політичного й безпекового підґрунтя, сучасного стану розвитку та прогнозування на довгострокову перспективу;

в) недостатньою розробленістю теоретико-концептуальних підходів до існуючих прогнозних моделей міжнародної й безпекової діяльності України в цілому та їхнього магістрального напрямку - стратегічного партнерства зі США зокрема.

Українсько-американські відносини в дослідженні розглядаються як такі, що мають потенціал до розбудови повноцінного міждержавного стратегічного партнерства як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, з урахуванням кардинальної різниці у силовому та фінансово-економічному потенціалі держав-партнерів та відмінностей у масштабності й механізмах формування зовнішньополітичних завдань. Наявна асиметрія між Україною й США не заважає формуванню між ними стратегічного партнерства, що доведено на прикладі розвитку українсько-американських міждержавних відносин і узагальнено на базі авторської теоретичної моделі.

Вирішення визначених дослідницьких завдань дозволило дійти таких **висновків**:

1. Одним із найвищих рівнів взаємодії держав на міжнародній арені є стратегічне партнерство. У сучасній теорії міжнародних відносин існує кілька підходів до визначення даного концепту. Так, американська школа політології виходить із пріоритету єдності цивілізаційних устремлінь та політичної складової співробітництва держав-партнерів. Серед українських науковців також сформувалися кілька основних поглядів на сутність стратегічного партнерства в міждержавних відносинах, що спираються на певний чинник розвитку такої співпраці.

Узагальнюючи проаналізовані підходи до визначення „стратегічного партнерства” в політичній науці, можна зробити висновок, що стратегічне партнерство є особливим типом взаємодії щодо реалізації спільних геополітичних і міжнародно-політичних інтересів держав. Причому такі інтереси повинні мати довготривалий характер і збігатися хоча б у двох сферах, а з часом – переходити з однієї в іншу. Саме збіг засобів та методів використання цього інструмента, так само як і стратегічних національних інтересів двох держав у декількох сферах, призводить до виникнення між ними міждержавного співробітництва на більш високому рівні з більшою інтенсивністю та результативністю. Водночас стратегічне партнерство, на відміну від двосторонніх договірних союзницьких відносин, залишає широке поле для політико-дипломатичного маневру й не передбачає строгої синхронізації дій у міждержавних взаєминах.

Для того, щоб взаємини між державами могли бути віднесеними до рівня стратегічного партнерства, потрібно: обопільне офіційне визнання сторонами стратегічного рівня партнерства; наявність спільних стратегічних інтересів і спільних підходів до їхньої реалізації у двох і більше сферах співробітництва між державами (якщо ж одна держава має такі інтереси, а інша – ні, тоді їхні відносини можна охарактеризувати як „стратегічна залежність”); довготривалий характер партнерських взаємин, що розвиваються по висхідній з отриманням позитивних кінцевих результатів; наявність ефективних інструментів реалізації стратегічного партнерства; нормативне закріплення змісту й перспектив стратегічного партнерства у двосторонніх документах.

В контексті об’єкту й предмету дослідження на особливу увагу заслуговує „асиметричне партнерство” держав, які мають чималий досвід взаємовідносин і

знаходяться в одному геополітичному регіоні, причому та із сторін, що внаслідок особливостей цивілізаційно-історичного розвитку відносин досягла значно більших переваг, прагне виступати домінуючою на етапі формалізації відносин стратегічного партнерства. Класичними прикладами моделі „асиметричного стратегічного партнерства” вважаються „особливі відносини” США – Велика Британія й асиметричні взаємини США – Канада.

До українсько-американських взаємин не можна застосовувати модель асиметричного партнерства у її класичному розумінні, водночас поєднання можливостей потужного партнера (США) з намірами держави середньої ланки (Україна) є вигідною перспективою для обох сторін. Тут слід зауважити, що концепт „асиметричного партнерства” відрізняється від поняття „асиметричні відносини”, адже останні виникають лише тоді, коли між двома суб'єктами в певній сфері відносин існує нерівноправність. У випадку ж „асиметричного стратегічного партнерства” будь-яка нерівноправність є виключеною.

Отже, науковий концепт стратегічного міждержавного партнерства на прикладі українсько-американських відносин можна узагальнити як складну компромісну модель двосторонніх взаємин, якій притаманна взаємодія з глобальними елементами та складовими частинами конструкції міждержавних стосунків регіонального виміру. Українсько-американське стратегічне партнерство поєднує елементи „представницької” і „асиметричної” моделей, а також моделі партнерства „проти спільної загрози” (у даному випадку – з боку Росії, яку кожна із сторін-партнерів розглядає, виходячи із власних національних інтересів та загроз). Така специфіка дисертації обумовила й застосування відповідної наукової методології дослідження.

Проблематика теоретичних засад становлення і розвитку українсько-американського стратегічного партнерства в фаховій літературі представлена досить широко, але здебільшого в контексті вузьких проблем (наприклад, гарантування міжнародної безпеки, дотримання режиму нерозповсюдження ЗМВ, гуманітарної співпраці та ін.). З огляду на це, у вітчизняній політичній науці бракувало комплексного аналізу розвитку відносин між Україною та США у контексті теоретичного обґрунтування й аналізу процесу формування стратегічного партнерства як ефективної форми міждержавної взаємодії.

2. Сучасна теорія міжнародних відносин схиляється до тези про складність вичерпного визначення змісту категорій „зовнішня політика” й „зовнішньополітична стратегія”. Пріоритетні для проблематики даного дослідження партнерські стосунки породжуються у міжнародних відносинах тим, що певне число держав підтримують між собою співпрацю, яка позначена взаємним сприянням у вирішенні основних міжнародних завдань, визначених національною зовнішньополітичною доктриною.

Формування зовнішньополітичної доктрини держави є складним і багаторівневим процесом, який визначає її поведінку на міжнародній арені. Зовнішньополітична стратегія становить систему практичних заходів держави задля досягнення цілей зовнішньої політики, а також систему теоретичних положень, якими вони регулюються. Для незалежної України ключовою складовою зовнішньополітичної стратегії є партнерство зі США, що спирається на європейський вибір та передбачуваність нашої держави як міжнародного партнера.

А особливості геополітичного розташування в поєднанні з попередніми чинниками є одними з ключових умов європейської і євроатлантичної стабільності. Саме міждержавне українсько-американське стратегічне партнерство здатне результативно сприяти сталому розвитку, зміцненню глобального й регіонального міжнародно-політичного становища України, з огляду на безперечний статус США як світового лідера.

Сучасний міжнародно-політичний процес не варто розглядати виключно як суму зовнішніх політик суверенних держав, а необхідно враховувати участь у ньому й недержавних акторів. Пріоритетні для проблематики даного дослідження партнерські стосунки породжують2ься у міжнародних відносинах тим, що певне число держав підтримує між собою взаємодію, яка позначена взаємним сприянням у вирішенні основних міжнародних завдань, визначених національною зовнішньополітичною стратегією. Своєю чергою, вона становить систему практичних заходів держави задля досягнення цілей зовнішньої політики, а також систему теоретичних положень, якими вони регулюються.

3. Появу й еволюцію виокремлення українського питання у зовнішній політиці та міжнародній діяльності США доцільно розглядати крізь призму загального процесу вироблення американської зовнішньополітичної стратегії, що був позначений боротьбою доктрин інтервенціоналізму та ізоляціонізму. Протягом Першої світової війни для офіційного Вашингтону Україна була „terra incognita”, а українські проблеми розглядалися як складова більш широкого російського напрямку зовнішньої політики.

Американські політики й дипломати брали активну участь у вирішенні українського питання в процесі трансформації європейської системи міжнародних відносин по завершенні Першої світової війни. На Паризькій мирній конференції 1919-1920 рр. склалася суперечлива ситуація: з одного боку в „14-ти пунктах” В. Вільсона містилося право націй на самовизначення, а з іншого - в своїй зовнішній політиці США відстоювали федералістський підхід до майбутнього Росії. Зрештою, це призвело до стриманості офіційного Вашингтона при визначенні позиції щодо прагнення українців створити незалежну державу.

У дискусіях в США стосовно оптимальної розбудови повоєнної системи європейських міжнародних відносин більшою прихильністю користувалися помірковані й консервативні українці колишньої Австро-Угорщини, але оминалися увагою проблеми Наддніпрянщини, оскільки вона входила до складу союзної для США Росії. Важливим негативним чинником для України був і низький рівень обізнаності президентської адміністрації США з національним питанням на теренах колишньої Російської імперії у поєднанні з незначними можливостями Білого Дому впливати на політику в Європі.

Водночас, шанс на дипломатичне визнання Сполученими Штатами незалежної України (принаймні де-факто, як це спершу було у випадку з державами Балтії й Фінляндією) зберігався, адже окремі американські аналітики-міжнародники попереджали про неприпустимість абсолютизації російських антибільшовицьких сил. Наприклад, аналітична група „The Inquiry” виступала на підтримку суверенітету України і вже в 1919 р. розглядала Крим як її невід’ємну частину. Але керівники США, в т. ч. й з огляду на нерішучість політичного проводу УНР,

підтримали створення незалежної Польської держави як ключової ланки антибільшовицького „санітарного кордону” й геополітичної противаги німецькому реваншизму.

У міжвоєнний період міжнародно-політичні умови не сприяли виокремленню українського питання у зовнішній політиці США, оскільки після обрання Президентом США В. Гардінга відбулося повернення до доктрини ізоляціонізму, а український рух розглядався як деструктивна сила, що перешкождала стабілізації європейської системи міжнародних відносин. Тому українське питання жодного разу не висувалося як самостійне й здатне порушити територіальну цілісність СРСР, майже на два десятиліття воно зникло з порядку денного політики США.

Після початку Другої світової війни поява українського питання в дискусіях американського політикуму була пов'язана з діяльністю ОУН-УПА та ситуацією в емігрантському середовищі. А на завершальному етапі війни в Європі, з поверненням радянським республікам деяких зовнішньополітичних функцій, українське питання актуалізувалося у зовнішній політиці США, що було зумовлено потребою вироблення узгодженої позиції західних держав з цього питання. У національних інтересах США було, не втручаючись відкрито в перебіг національно-визвольних процесів у регіоні ЦСЄ, забезпечити там позитивний імідж американській політиці. Водночас на офіційну позицію США в українському питанні впливали такі чинники: вимушене воєнне партнерство й співробітництво з СРСР; наявність внутрішнього цивілізаційного розколу населення України на „західне” й „східне”; підтримка українських націоналістів з боку нацистської Німеччини; опозиція союзників США щодо можливої зміни державних кордонів у Європі. Підходи офіційного Вашингтона могли змінитися лише у випадку реалізації державного самовизначення України внаслідок волевиявлення її народу.

Позитивному вирішенню питання щодо прийняття УРСР до ООН як “initial member” сприяла й особиста позиція Президента США Ф. Рузвельта, переконаного в тому, що Україна була слабкою ланкою в радянській національній політиці. Окремою проблемою для дипломатії УРСР стала негативна реакція представників українських емігрантських кіл у США на її участь у діяльності ООН. В той же час активістам емігрантських організацій імпонував вихід радянської України на світову арену, навіть у такому ущемленому форматі, й вони використовували його для підсилення уваги світової громадськості до української проблематики та статусу неросійських народів в СРСР.

4. З початком холодної війни потенційна українська окремішність сприймалася у США як дестабілізуючий чинник для системи міжнародних відносин, а проблеми неросійських народів, що входили до складу СРСР, розглядалися як внутрішня прерогатива Кремля. Тому за доби біполярного протистояння підхід США до українського питання полягав переважно в ідеологічному впливі на населення УРСР і прийнятті рішень на різних рівнях державної влади, за якими Україна визнавалася поневоленою.

У перші роки холодної війни українське питання розглядалося в контексті загальної радянської і центрально-східноєвропейської політики США. Білий Дім ставив це питання більше в ідеологічному, ніж у політичному аспекті, але водночас

документи свідчать, що Державний департамент США постійно тримав події в Україні у полі зору.

У процесі еволюції українського напрямку в американській зовнішній політиці з часом він перейшов від політико-пропагандистського використання поневоленого становища України в русло міждержавних відносин. У 1959 р. до політичної платформи Республіканської партії США було внесено тезу про Україну як поневолену націю, а головною подією стало підписання 17 липня 1959 р. Президентом США Д.Ейзенхауером Закону про поневолені нації (Public Law 86-90 Captive Nations Week Resolution). Однак позицію Держдепартаменту США з питання неросійських народів і надалі визначала концепція „невтручання у внутрішні справи Росії”.

Таким чином, в адміністрації Президента США до останнього виходили з неможливості мирного розпаду СРСР. Тому українське питання не входило до числа першочергових пріоритетів зовнішньої політики США за доби холодної війни, а головний вплив на процес дезінтеграції Радянського Союзу Сполучені Штати здійснювали політико-ідеологічними методами ерозійного характеру. У своїй політиці на радянському напрямку США брали до уваги неминучість глобальної дестабілізації як наслідку можливого розпаду СРСР.

5. Горбачовська „перебудова” породила в американській політичній думці поняття „ерозія ясності”, коли йшлося про офіційну позицію США щодо майбутнього СРСР. Головним завданням для Білого Дому стало розроблення альтернативного курсу на випадок завершення холодної війни, причому Президент США Дж. Г. В. Буш просував плани сприяння переходові СРСР до ліберально-демократичного політичного режиму західного зразка. Тому в цей період США не демонстрували позитивної налаштованості до розширення участі Української РСР у міжнародних відносинах як самостійного актора. Водночас розуміння політикумом США того, що Україна є ключовою серед 15-ти союзних республік, дозволяло підтримувати інтерес до українського питання. Але офіційна лінія Сполучених Штатів полягала лише в розширенні контактів із союзними республіками.

Після ухвали позачерговою сесією Верховної Ради Української РСР 24 серпня 1991 р. Акту проголошення незалежності України головним для її політичного керівництва стало забезпечення міжнародного визнання України як самостійної держави світовою спільнотою. Під час прийому 27 листопада 1991 р. лідерів української етнічної групи Дж. Буш-старший вперше офіційно висловився на підтримку американським урядом ідеї української незалежності. Це було зрушенням в українській політиці Білого Дому, але США обіцяли не визнавати незалежність України, доки цього не зробить Росія. Офіційний Вашингтон дав зрозуміти Україні, що юридичне визнання її незалежності їй ще треба „заслужити”.

Держсекретар США Дж. Бейкер розташував американські пріоритети, пов’язані з визнанням суверенних держав на пострадянському політичному просторі, таким чином: 1) воєнна й особливо ядерна безпека; 2) демократія; 3) ринково зорієнтована економіка. Отримавши позитивну відповідь від українського керівництва щодо цих принципів і міжнародних зобов’язань України (як одної з держав- правонаступниць СРСР) за Договором про звичайні збройні сили у Європі й Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, США, відразу ж після відставки М. Горбачова 25

грудня 1991 р., офіційно визнали Україну і встановили з нею дипломатичні відносини.

6. З проголошенням незалежності України окреслилася обопільна зацікавленість у розбудові конструктивних двосторонніх українсько-американських міждержавних відносин. Початковий етап їхнього становлення (1991-1993 рр.) позначився фактичною відсутністю доктринального забезпечення зовнішньої політики США на пострадянському просторі. Перед офіційним Вашингтоном після розпаду Радянського Союзу постало три важливих питання: контролю над ракетно-ядерним потенціалом колишнього СРСР; збереження стабільності на пострадянському геополітичному просторі; недопущення відродження наддержавної могутності Росії. При вирішенні цих завдань США визнали, що Україна може відігравати важливу роль у ЦСЄ.

Другий етап розвитку українсько-американських відносин (1994-1997 рр.) розпочався з підписання у Москві Тресторонньої заяви президентів США, РФ і України та Додатку до неї щодо ліквідації ядерної зброї в Україні. Він увінчався офіційним проголошенням стратегічного партнерства двох держав. Адміністрація Президента США В. Клінтона провадила політику активного залучення України до світового співтовариства, підтримувала її демократизацію. Ставши без'ядерною державою, Україна вперше вийшла із зони стратегічної байдужості США. Але через українські внутрішньополітичні проблеми в українсько-американських відносинах почався т. зв. „період втрачених можливостей” (1998-2004 рр.). Своєрідним його апогеєм став офіційний візит в Україну Президента США В. Клінтона 5 червня 2000 р., що мав засвідчити підтримку Україні в її реформаторських зусиллях.

Проте з наближенням чергових президентських виборів у США Україна відійшла для офіційного Вашингтона на другий план. У перше своє президентство Дж. В. Буш почав виявляти жорсткість у підході до України, владі якої давали зрозуміти: без проведення відповідних реформ геостратегічне розташування України втрачає для американської сторони свою цінність.

Новий - четвертий етап у відносинах між Україною і США (2005-2008 рр.) розпочався з перемоги в Києві „помаранчевої революції”. Після неї США почали розглядати Україну як нового потенційного регіонального лідера, але від неї чекали продовження демократичних реформ. Водночас адміністрація Дж. В. Буша продемонструвала й готовність усіляко підтримувати прагнення України вступити до ЄС та НАТО. При цьому американська сторона підкреслювала, що Україна повинна сама обирати темп власної євроатлантичної інтеграції.

Але Україна зіткнулася з гострою проблемою реалізації поставлених стратегічних завдань, оскільки на той час на міжнародній арені відбулися незалежні від неї негативні геополітичні зміни. Розходження між США і їхніми європейськими союзниками в НАТО обмежили можливості України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції. До того ж боротьба з міжнародним тероризмом змістила акценти у політиці США на користь співпраці з великими державами та врахування інтересів ЄС і Росії в питаннях, що стосувалися України. Лише в останній рік перебування в Білому Домі Дж. В. Буш надав українському напрямку зовнішньої політики пріоритетного значення, результатом чого стало визнання за українсько-американськими відносинами статусу стратегічного партнерства, що знайшло своє

втілення у підписанні спочатку їхньої „Дорожньої карти”, а потім і Хартії Україна - США про стратегічне партнерство.

Але як і раніше, Білий Дім змушений був рахуватися на пострадянських теренах із російськими зовнішньополітичними інтересами, що негативно впливало на розвиток українсько-американського співробітництва та робило його уразливим до зовнішніх чинників. Опинившись на периферії зовнішньополітичних інтересів адміністрації Б. Обама, Україна після перемоги на президентських виборах 2010 р. В. Януковича здійснила дрейф у бік співробітництва із Кремлем. На тлі активних контактів США і РФ у контексті ініційованого Б. Обамою „перезавантаження” їхніх відносин, взаємини офіційного Києва й Вашингтона в п'ятий період їхнього розвитку (2009-2013 рр.) виглядали млявими: створилося враження, що адміністрація Президента США взяла паузу в українсько-американському партнерстві.

Адміністрація Б. Обама, на відміну від попередників, не розглядала Україну в якості геополітичної противаги домінуванню РФ на пострадянському просторі. Білим Домом було фактично знято з порядку денного питання вступу України до НАТО, не в останню чергу через деструктивну позицію власне української сторони. В той же час, не дивлячись на формальне збереження партнерських взаємин у політичній площині, Уряд і Конгрес США виступили з критикою репресивних дій адміністрації В. Януковича, спрямованих на жорстке придушення громадського руху за євроінтеграцію України восени-взимку 2013 р. А після перемоги Революції гідності США надали уряду України всебічну політико-дипломатичну й фінансово-матеріальну допомогу, започаткувавши якісно новий період українсько-американських міждержавних відносин.

7. Успішна розбудова українсько-американського стратегічного партнерства пов'язана передусім із збігом основних зовнішньополітичних інтересів сторін. Аналізуючи позицію США після перемоги в Україні Революції гідності, слід відзначити, що у короткостроковій перспективі офіційний Вашингтон зосередився на допомозі Києву в досягненні політичної стабільності й відсічі російської військової агресії шляхом впровадження дієвих економічних санкцій проти РФ, забезпечення фінансової платоспроможності та підтримки зусиль українського уряду щодо реалізації нагальних політичних (у т. ч. антикорупційної й судової) реформ, децентралізації владної вертикалі й реструктуризації економіки.

У середньостроковій перспективі США планують і надалі підтримувати зусилля України із встановлення та забезпечення верховенства права, захисту приватного бізнесу та забезпечення сталого економічного розвитку, через зацікавленість американського бізнесу в українському ринку та розвиток взаємовигідного співробітництва й залучення до нього приватних інвестицій. У своїх довгострокових стратегіях США бачать Україну як стабільну демократичну й правову державу, що повністю інтегрована у європейську регіональну систему, в той же час із нормалізованими відносинами з Російською Федерацією, без чого неможливо досягнення стабільності в регіоні ЦСЄ.

Беручи до уваги таке стратегічне бачення розвитку українсько-американського партнерства з боку США, Україна теж має можливість забезпечення власних національних інтересів у сфері співробітництва зі США. У короткостроковій

перспективі - це заходи щодо досягнення економічної стабільності та зростання, з паралельним проведенням необхідних реформ за технічної та фінансової допомоги США, інших провідних держав Заходу та міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк). Першочерговим завданням українського керівництва є остаточне припинення активних бойових дій на Донбасі й виконання Росією та сепаратистами Мінських домовленостей, що дозволить перейти до проведення більш масштабних реформ у країні.

До середньострокових завдань українська влада відносить формування стабільної національної економіки, побудованої на моделях економічного розвитку держав ЄС, а також заходи щодо відновлення територіальної цілісності України. І тут особливо важлива підтримка з боку США як провідної світової держави. У довгостроковій перспективі Україна прагне здобуття більш активної ролі у розбудові європейської системи безпеки, отримання визнаної позиції лідера серед держав пострадянського регіону. Україна націлена стати провідною регіональною державою, інтегрованою у провідні європейські структури, та ключовим елементом стабільності у регіоні.

Таким чином, очевидним є значний збіг основних завдань, які сторони ставлять перед собою у процесі розвитку українсько-американського стратегічного партнерства, що дає змогу зробити висновок: за сприятливих умов вони будуть реалізовані повною мірою. Водночас існує й низка деструктивних зовнішніх факторів, що мають бути враховані у процесі подальшої розбудови українсько-американського стратегічного партнерства. Це, передусім, брак консенсусу серед європейських союзників США щодо адекватної відповіді на агресивний зовнішньополітичний курс Кремля; проблема близькосхідних і північноафриканських біженців у ЄС; хронічна нестабільність і конфліктогенність у вказаних регіонах, вражених т. зв. „арабською весною”, і пов’язана із цим активізація терористичної діяльності радикальних ісламістів. До критично негативних, але вагомих регіональних чинників необхідно також віднести геополітичні інтереси РФ у регіоні та заходи Кремля щодо їхнього досягнення.

8. Одним із важливих чинників інтенсифікації процесу практичного наповнення українсько-американських відносин є вплив української діаспори у США на політику країни перебування. Адже в процесі еволюції американської державності не лише створюється сприятливе середовище для творчої свободи, але і здійснюється вплив Білого Дому на ті країни, з яких до США прибувають різноманітні етнічні групи, і ці взаємини мають потенціал ставати двосторонніми міждержавними.

Для України залишається актуальним впровадження політики зв’язків з українськими діаспорними громадами за кордоном, що полягає у використанні їх як потужного засобу впливу на інших міжнародних акторів. Найбільш ефективною моделлю організації співпраці із закордонним українством може стати комбінована модель, коли не лише історична батьківщина максимально сприяє задоволенню культурно-національних потреб нащадків вихідців зі своєї території, але й всіляко використовує потенціал діаспори. При цьому пріоритетними напрямками такої співпраці мають стати: підтримка закордонних українських громад; сприяння у задоволенні освітніх та інформаційних потреб закордонних українців; робота з молоддю; сприяння добровільному поверненню осіб з числа закордонних українців.

Закордонні українські громади поки що мають незначні можливості впливу на вироблення сприятливої політики урядів країни свого проживання стосовно України. Приклади лобіювання національних інтересів нашої держави демонструють Світовий конгрес українців, Український конгресовий комітет Америки, інші найбільші громадські об'єднання українців у США та Канаді. Організації закордонних українців є потужними, розгалуженими і впливовими громадсько-політичними утвореннями в країнах перебування. Але, на відміну від інших потужних діаспорних груп (єврейської, вірменської, польської тощо), українська, з огляду на певні історичні умови, не мала можливостей повною мірою створити сталу традицію стосунків із метрополією.

Сьогодні в державній політиці України існує певне бачення розвитку співпраці з діаспорами, закріплене в Національній концепції співпраці із закордонними українцями та Державній програмі співпраці із закордонними українцями на період до 2015 р., але чіткі концептуальні засади державної політики зв'язків та взаємодії з спільнотами закордонних українців на тривалий період відсутні. У своїх стосунках із закордонними українцями Україна має використати досвід інших розвинених держав, які бачать у своїй діаспорі потужний інструмент політичного, економічного, інформаційного тощо впливу у країнах проживання.

9. З огляду на значний збіг основних стратегічних зовнішньополітичних завдань України і США, сторони досить успішно розвивають міждержавне партнерство за базовими напрямками: міжнародно-політичне, безпекове, фінансово-економічне, гуманітарне і т. д. Після перемоги Революції гідності у 2014 р., двосторонній діалог між державами вийшов на новий рівень. Сполучені Штати надають Україні фінансову та експертну допомогу для зміцнення обороноздатності держави, відновлення економічної стабільності, здійснення антикорупційних реформ та надання гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок збройного конфлікту на Сході нашої країни. Також офіційний Вашингтон активно підтримує Київ на міжнародній арені, зокрема з питань: фінансової допомоги Україні з боку міжнародних фінансових організацій, мобілізації зусиль світової спільноти для протидії російській агресії; запровадження економічних санкцій проти РФ і т. д. Безпрецедентним є двосторонній діалог на найвищому та високому рівнях, паралельно розвиваються міжвідомчі контакти, у т. ч. між зовнішньополітичними відомствами двох країн. МЗС України та Державний департамент США активно взаємодіють з актуальних питань міжнародної співпраці. Однією із ефективних механізмів взаємодії є двостороння Комісія стратегічного партнерства (КСП).

Позитивну динаміку демонструє і міжпарламентська співпраця. Починаючи з 2014 р., в Конгресі США було представлено кілька десятків проектів законів та резолюцій щодо України. Серед ухвалених документів, зокрема, закони „Підтримка суверенітету, територіальної цілісності, демократії та економічної стабільності в Україні”, „Закордонне мовлення Сполучених Штатів в Україні та сусідніх регіонах”, „Підтримка української свободи”. На сьогодні Конгрес майже одностайно виступає за розширення фінансової та військової допомоги Україні, у тому числі за рахунок оборонної зброї. Представники Конгресу США регулярно зустрічаються з представниками української влади, народними депутатами України, беруть активну

участь у заходах з української тематики в американському законодавчому органі, зокрема, щорічних Днях України в Конгресі.

10. З огляду на сучасний стан розвитку системи глобальних та регіональних міжнародних відносин і кризові явища навколо України, надзвичайно актуальними для гарантування національної безпеки й успішного реформування нашої держави набуває її стратегічне партнерство зі США. До першочергових завдань української дипломатії в цьому напрямку можна віднести подальший процес удосконалення нормативної бази відносин, здобуття підтримки офіційного Вашингтону в діалозі України зі світовими кредиторами та особливо співробітництво у сфері безпеки й підвищення обороноздатності України. Ці завдання повною мірою відповідають і американським національним інтересам у регіоні ЦСЄ.

Україна має зосередитися на активізації діалогу зі США з таких питань: відновлення територіальної цілісності нашої держави; зміцнення економічної та політичної незалежності; досягнення політичної та економічної стабільності; інтеграція у міжнародні економічні та безпекові структури; підвищення ефективності використання геополітичного розташування України.

З метою найскорішого виконання поставлених завдань у політичній сфері доцільним може стати: створення профільних двосторонніх комісій (призначення відповідальних контактних осіб) для полегшення ведення політичного діалогу; координація політичних позицій із залученням європейських партнерів; запровадження моніторингу потреб української сторони у процесі проведення реформ за окремими їхніми напрямками.

В економічній сфері: визначення фінансових потреб України для її підтримки протягом перехідного періоду із залученням американських експертів та сприяння офіційного Вашингтона в переговорах із провідними міжнародними фінансовими організаціями; залучення міжнародних донорів за підтримки США; ліквідація існуючих торгових бар'єрів між партнерами; активізація діалогу із залучення американських інвестицій в українську економіку; визначення реформ, спрямованих на встановлення верховенства закону і з метою покращення інвестиційного та ділового клімату в Україні; проведення заходів (ділових форумів, виставок, конференцій) із метою налагодження контактів між діловими колами держав-партнерів.

У сфері безпеки: налагодження діалогу з метою підтримки України у процесі модернізації її збройних сил; розроблення плану з переходу Української армії на стандарти НАТО та його практичної реалізації; створення структур і програм співробітництва між військовими силами сторін-партнерів (обміни, навчальні й тренувальні програми); налагодження контактів між науковими структурами з метою трансферу військових технологій зі США в Україну; підвищення інтенсивності та ефективності взаємодії між Україною, військовими структурами США та союзниками по блоку НАТО.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Шамраєва В. М. Українсько-американське стратегічне партнерство: концептуальні засади й практична реалізація : монографія / В. М. Шамраєва. – Х. : ТОВ „Оберіг”, 2015. – 364 с.

2. Шамраєва В. М. Світова політика в умовах трансформаційних змін / В. М. Шамраєва // Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / кол. авт.; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с. – С. 79-98. (1,8 авт. арк).

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Шамраєва В. М. Нові реалії та перспективи розвитку українсько-американських відносин / В. М. Шамраєва // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Вип. 61, ч. II. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. – С. 16 – 23.

2. Шамраєва В. М. Основні напрямки співробітництва МНС України з ФЕМА США / В. М. Шамраєва // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Вип. 62, ч. II. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. – С. 100 – 107.

3. Шамраєва В. Формування зовнішньополітичної доктрини США щодо України та її реалізація / В. М. Шамраєва // Історичний журнал. - 2007. - № 4 (34). – С. 78 – 83.

4. Шамраєва В. М. Нові тенденції в розвитку українсько-американських міждержавних відносин у 2006 році / В. М. Шамраєва // Політологічний вісник : зб-к наук. праць. – К. : „ІНТАС”, 2007. – Вип. 28. – С.226 – 238.

5. Шамраєва В.М. Співпраця України США та Канади з питань реформування вітчизняної державної служби / В.М. Шамраєва // Політологічний вісник: зб-к наук. праць. – К.: „ІНТАС”, 2007. – Вип. 30. – С.414 – 421.

6. Шамраєва В.М. Повноваження президента у визначенні та реалізації зовнішньої політики держави (на прикладі України та США) / В.М. Шамраєва // Політологічний вісник: зб-к наук. праць. – К.: „ІНТАС”, 2008. – Вип. 32. – С.128 – 136.

7. Шамраєва В. М. Українсько-американські відносини в умовах світових глобалізаційних процесів / В.М. Шамраєва // Вісник Одеського Національного Університету. - Том 13. Випуск 5. Соціологія і політичні науки – Одеса, 2008. - С. 874 – 883.

8. Шамраєва В.М. Теоретичні проблеми інституту президентства в Україні та США (порівняльний аналіз) / В.М. Шамраєва // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – К., 2008. – № 3. – С. 210 – 218.

9. Шамраєва В.М. Розвиток українсько-американських відносин в контексті світових глобалізаційних та інтеграційних процесів / В.М. Шамраєва // Політологічний вісник: зб-к наук. праць. – К.: „ІНТАС”, 2008. – Вип. 34. – С.295 – 307.

10. Шамраєва В. Становлення українсько-американських відносин: шлях до стратегічного партнерства / В.М. Шамраєва // Історичний журнал – К., 2008. - № 3 (39). – С. 80 – 86.

11. Шамраєва В.М. Теоретичні та практичні аспекти прийняття зовнішньополітичних рішень (на прикладі Сполучених Штатів Америки) / В.М.

Шамраєва // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса, 2009. – №1 (79). – С. 129 – 139.

12. Шамраєва В.М. Неоконсерватизм у зовнішній політиці США/ В.М. Шамраєва // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса, 2009. – №2 (80). – С. 191 – 200.

13. Шамраєва В. М. Нові тенденції українсько-американських відносин: за підсумками візиту Дж.Буша до Києва 31 березня – 1 квітня 2008 р. / В.М. Шамраєва // Гілея (науковий вісник): збірник наукових праць. – К., 2009. – Вип. 21. – С. 405 – 413.

14. Шамраєва В. М. Від Дж.Буша-молодшого до Б.Обами: можливі зміни в українсько-американських міждержавних відносинах / В.М. Шамраєва // Політологічний вісник: зб-к наук. праць. – К.: „ІНТАС”, 2009. – Вип. 40. – С.448 – 459.

15. Шамраєва В.М. Теоретичні основи інструменту стратегічного партнерства у зовнішній політиці держави / В.М. Шамраєва // Нова парадигма: [журнал наукових праць]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. - Вип. 85 – С. 154 – 163.

16. Шамраєва В.М. Теоретичні основи та практична реалізація стратегічного партнерства у зовнішній політиці України / В.М. Шамраєва // Політологічний вісник: зб-к наук. праць. – К.: „ІНТАС”, 2009. – Вип. 41. – С.367 – 379.

17. Шамраєва В.М. Зміни у зовнішньополітичному курсі США з приходом до влади демократичної адміністрації / В.М. Шамраєва // Науковий вісник. - Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. - Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса, 2010. - 1 (102). - С. 99 - 110.

18. Шамраєва В.М. Україна та США: Останні тенденції у міждержавних відносинах (2005 – 2008 р.) / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць. Випуск 84 (у двох частинах). Частина II. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2009. – С. 37 – 44.

19. Шамраєва В.М. Українсько-американські відносини: зміни 2008-2009 рр. / В.М. Шамраєва // Науковий вісник. - Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. - Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса, 2010. - 11 (112). - 211 с. - С. 68 - 77.

20. Шамраєва В.М. „Перезавантаження” американо-російських відносин (вплив на український напрямок зовнішньої політики США) / В.М. Шамраєва // Вісник Одеського Національного Університету. – Том 15. Випуск 7. Соціологія і політичні науки., - Одеса, 2010. – С. 147 – 154.

21. Шамраєва В.М. Українсько-американське співробітництво в контексті реалізації зовнішньополітичної доктрини США / В.М. Шамраєва // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Науковий журнал. – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. - Випуск 4 (1), 2013. – С. 201 – 206.

22. Шамраєва В. М. Поява українського питання у зовнішньополітичній доктрині США у першій чверті ХХ ст. / В.М. Шамраєва // Вісник Дніпропетровського

університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. Випуск 23 (3) – С. 246 – 251.

23. Шамраєва В.М. Історіографія українсько-американських міждержавних відносин / В.М. Шамраєва // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Науковий журнал. // Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. - Випуск 5, 2013. – С. 140 – 146.

Статті у наукових фахових виданнях України, що внесені до міжнародних науковометричних баз даних:

1. Шамраєва В.М. Зовнішня політика США у другій половині ХХ ст. / В.М. Шамраєва // Сборник научных трудов SWorld. Современные направления теоретических и прикладных исследований 2013. – Выпуск 1. Том 28. – Одесса: КУПРИЕНКО, 2013. – 108 с. – С. 98 – 105.

Статті в іноземних виданнях:

1. Шамраєва В.М. Влияние геополитических интересов ЕС, США и России на процесс реализации внешней политики Украины / В.М. Шамраєва // Общественные науки в современном мире : вопросы социологии, политологии, философии, истории. – Новосибирск: Издательство «СибАК», 2013. – С. 33 – 41.

2. Шамраєва В.М. Становление украинского направления во внешней политике США начала ХХ века / В.М. Шамраєва // Молодой ученый (Москва). - № 5 (52), 2013. – С. 572 – 575.

3. Шамраєва В.М. Активизация регионального сотрудничества между Украиной и США (использование инструмента городов-побратимов / В.М. Шамраєва // Вестник государственного и муниципального управления (Орел). - 2013. - № 2. – С. 191 – 197.

4. Шамраєва В.М. Развитие сотрудничества городов-побратимов Харькова и Цинциннати как инструмент активизации международного сотрудничества органов местного самоуправления / В.М. Шамраєва // Развитие института государственной службы в регионах : международный и российский опыт. В 3-х т. Т III / Под общей редакцией доктора политических наук, профессора В.Ф.Ницевича. – Орел: Изд-во ОФ РАНХиГС, 2013. - С. 236 – 242.

5. Шамраєва В.М. Энергетическая политика Украины и США : основные подходы и возможности взаимовыгодного сотрудничества / В.М. Шамраєва // Вестник государственного и муниципального управления (Орел). – 2013. - № 4. – С. 298 – 306.

6. Shamraeva V.M. Reagan And Gorbachev Towards Ending Cold War / V.M. Shamraeva // Current issues and the development of science and education. – Westwood (Canada), 2015. – P. 175-185.

7. Valentyna Shamraeva, Ukrainian Issue In Us Foreign Policy At The Beginning And During The Second World War / V. Shamraieva / Evropský Politický A Právní Diskurz (Praha). - 2015, Vol. 2, Issue 3. – P. 94-98

8. Shamraeva Valentina / V. Shamraeva // Foreign Policy of the USA in the context of the Development of Ukrainian–American Collaboration : Przegląd Politologiczny. – 2013. - № 3. – P. 39-46.

*Опубліковані праці апробаційного характеру:
статті:*

1. Шамраєва В. Вплив геополітичних інтересів Європейського Союзу, США та Росії на вироблення та реалізацію зовнішньої політики України / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Вип. 3 (27). – Одеса: ОРІДУ, 2006. – С. 97 – 103.
2. Шамраєва В.М. Функціонування інституту державної служби в США / В.М. Шамраєва // Державне будівництво [електронне наукове фахове видання Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України]. 2007. № 1. Ч.2. // <http://www.nbuiv.gov.ua>.
3. Шамраєва В.М. Еволюція системи державної служби США. / В.М. Шамраєва // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Вип. 4 (19). – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2007. – С.12 – 19.
4. Шамраєва В. Визначення основних зовнішньополітичних векторів України в сучасних умовах / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Вип. 4 (32). – Одеса: ОРІДУ, 2007. – С. 356 – 362.
5. Шамраєва В.М. Реформування державної служби України (використання міжнародного досвіду) / В.М. Шамраєва // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Вип. 3 (22). – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2008. – С. 391–396.
6. Шамраєва В.М. Забезпечення норм службової етики у структурах державної влади США / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. – № 1 (35). – С. 384-392.
7. Шамраєва В.М. Міста-побратими як інструмент активізації регіонального співробітництва між Україною та США / В.М. Шамраєва // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 1. (28). - С. 144-150.
8. Шамраєва В.М. Стратегічне партнерство як інструмент зовнішньої політики держави (історіографія проблеми) / В.М. Шамраєва // Державне будівництво. [Електронне видання]. – 2012. - № 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.
9. Шамраєва В.М. Основи зовнішньополітичної концепції Президента США Б.Обами / В.М. Шамраєва // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. – Вип. 2 (37). – С. 407–415.

Тези доповідей на конференціях:

1. Шамраєва В.М. Визначення основних зовнішньополітичних векторів України в сучасних умовах / В.М. Шамраєва // Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали щорічної міжнародної науково-практичної конференції. 31 жовтня 2007 року. У 2-х томах. Т.2. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. – С. 203 – 205.
2. Шамраєва В.М. Співпраця України, США та Канади з питань реформування вітчизняної державної служби / В.М. Шамраєва // Теорія та практика державної

служби : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 19 – 20 вересня 2008 р. / за заг. ред. С.М. Серьогіна. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – С. 237 – 238.

3. Шамраєва В.М. Норми службової етики у структурах державної влади США / В.М. Шамраєва // Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю. 31 жовтня 2008 року. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2008. – С. 76 – 77.

4. Шамраєва В.М. Роль президента у реалізації зовнішньої політики держави (на прикладі України та США) / В.М. Шамраєва // Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 30 трав. 2008 р. : у 3 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. - К. : НАДУ, 2008. - Т. 1. - С. 92 - 94.

5. Шамраєва В.М. Концепція і стратегія енергетичної політики Європейського Союзу / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: Матеріали шостої регіональної наук.-практ. конф. 14 травня 2009 р., М. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2009. - С. 110 – 112.

6. Шамраєва В.М. Стратегічне партнерство як інструмент зовнішньої політики держави / В.М. Шамраєва // Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю. 30 жовтня 2009 року. У 2-х томах. – Т. 2. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – С. 232 – 234.

7. Шамраєва В.М. Зовнішньополітична доктрина Дж.Буша-молодшого та ідеї неоконсерватизму у зовнішній політиці США / В.М. Шамраєва // Проблеми дипломатичних кадрів у часи незалежної України: Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський Колегіум», матеріали конференції. – Х., 2009. – С. 7-12.

8. Шамраєва В.М. Зовнішньополітичний курс США демократичної адміністрації Б.Обами / В.М. Шамраєва // Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський Колегіум», матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Україна в міжнародному контексті». – Х., 2009. – С. 55-63.

9. Шамраєва В.М. Концепція і стратегія енергетичної безпеки Сполучених Штатів Америки / В.М. Шамраєва // Демократичне врядування: наука, освіта, практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнародною участю, Київ, 29 трав. 2009 р. : у 4 т. / за заг. ред. В.П. Приходька, С.В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2009. – Т. 4. – С. 19 – 21.

10. Шамраєва В.М. Правове забезпечення розвитку міжнародного співробітництва на рівні місцевих громад / В.М. Шамраєва // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 11 листопада 2010 р.- Ч. II. - Полтава: ПолтНТУ, 2010. - 232 с. – С. 141 – 143.

11. Абрамов Ю.О., Шамраєва В.М., Макаренко І.О. Актуальні питання енергетичної політики України / Ю.О. Абрамов, В.М. Шамраєва, І.М. Макаренко // Державне управління та місцеве самоврядування : тези XI Міжнар. наук. конгресу, 24 березня 2011 р. – Х.: Вид-во Хар РІ НАДУ «Магістр», 2011. – 442 с. – С. 117-118.

12. Шамраєва В.М. Українсько-американські відносини: 20 років розвитку міждержавного співробітництва / В.М. Шамраєва // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси. Матер. всеук. наук. конфер. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2011. – 188 с. – С. 84 – 86.

13. Шамраєва В.М. Міжнародний досвід співробітництва у сфері вироблення і реалізації енергетичної політики (США-ЄС-Україна) / В.М. Шамраєва // Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика : матеріали підсумк. Наук.-практ.конф.за між нар.участю. 28 жовтня 2011 року. У 2-х томах. – Т.1. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. – 320 с. – С. 119 – 120.

14. Шамраєва В.М. Теоретичні основи зовнішньополітичної доктрини США: вплив на розвиток українсько-американських відносин / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: Матеріали всеукраїнської наукової конференції (м. Дніпропетровськ, 17 грудня 2011 р.) у 2-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2011. – ч. 1. – 156 с. – С. 99 – 102.

15. Шамраєва В.М. Новітній етап розвитку співробітництва між Україною ЄС та США у сфері забезпечення міжнародної безпеки / В.М. Шамраєва // Державне управління та місцеве самоврядування : тези XII Міжнар. наук. конгресу, 29 березня 2012 р. – Х. : Вид-во Хар РІ НАДУ «Магістр», 2012. – 376 с. – С. 126 - 127.

16. Шамраєва В.М. Зовнішньополітична концепція Б.Обами / В.М. Шамраєва // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р.): у 4-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2012. – ч.3. – С. 162.

17. Шамраєва В.М. Проблема інформаційних війн у контексті розвитку українсько-американського стратегічного партнерства / В.М. Шамраєва // Публічне управління : виклики XXI століття : зб. тез XIII Міжнар. наук. конгресу, 21-22 березня 2013 р. – Х. : Вид-во Хар РІ НАДУ «Магістр», 2013, - 368 с. – С.240-241.

18. Шамраєва В.М. Українські зовнішньополітичні інтереси у трикутнику США – Україна – ЄС / В.М.Шамраєва // Європейський проект і Укаїна : матеріали наук.-практ. конф., 21 грудня 2012 р. / за заг. Ред.. М.М. Іжи,В.М. Кривцової. – Одеса : ОРІДУНАДУ , 2013. – 152 с. - С. 116 – 118.

19. Шамраєва В.М. Зовнішньополітичні пріоритети України: результати 2013 р. і перспективи на майбутнє / В.М. Шамраєва // Публічне управління XXI століття: від соціального діалогу до суспільного консенсусу : зб. тез до XIV Міжнар. наук. конгресу. – Х. : Вид-во Хар РІ НАДУ «Магістр», 2014. – 322 с. – С. 294-295.

20. Шамраєва В.М. Вплив зовнішніх факторів на процес формування та реалізації національних інтересів України / В.М. Шамраєва // Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів: Матеріали науково-практичної конференції, Одеса, 24 грудня 2014 р. / За заг. ред. Іжі М.М., Кривцової В.М. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. - 256 с. – С. 100 – 103.

21. Шамраєва В.М. Гуманітарна політика держави, як вияв реалізації європейської людяно центричної системи цінностей / В.М. Шамраєва // Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів : матеріали наук.-практ. конф., 19 грудня 2013 р. ; за заг. ред. М.М. Іжі, В.М. Кривцової. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. – С. 209-211.

22. Шамраєва В.М. Пріоритетні завдання України в контексті розвитку українсько-американського стратегічного партнерства / В.М. Шамраєва // Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів : матеріали наук.-практ. конф., 24 грудня 2014 р. ; за заг. ред. М.М. Іжі, В.М. Кривцової. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – С. 91-95.

АНОТАЦІЯ

Шамраєва В. М. Стратегічне партнерство між Україною та США: концептуальне обґрунтування і практичне втілення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. – Київ, 2016.

Дисертаційну роботу присвячено цілісному політичному дослідженню концепту стратегічне партнерство на прикладі еволюції українсько-американських міждержавних відносин.

Робота ґрунтується на узагальненні концептуальних підходів до українсько-американського стратегічного партнерства; систематизації існуючих теоретичних та концептуальних підходів до доктринального забезпечення українського напрямку зовнішньої політики США. На основі оцінки існуючих теоретичних моделей стратегічного партнерства запропоновано авторську модель, яка відповідає особливостям розвитку українсько-американських міждержавних відносин у постбіполярний період, а також розроблено їхню періодизацію; здійснено аналіз основних етапів еволюції українсько-американських міждержавних відносин у контексті формування стратегічного партнерства між Україною і США. У роботі виокремлено чинники, які визначають суперечливість процесу наповнення реальним змістом стратегічного партнерства в українсько-американських міждержавних відносинах; визначено перспективні напрямки розвитку стратегічного партнерства між Україною та США і розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації процесу наповнення українсько-американських відносин реальним змістом, який би відповідав проголошеному рівню стратегічного партнерства та адаптації його до особливостей сучасного міжнародного й безпекового становища України; окреслено можливості ефективного використання української діаспори США як важливого чинника оптимізації партнерських українсько-американських взаємин.

Ключові слова: міжнародні відносини, стратегічне партнерство, українсько-американські відносини, міждержавне співробітництво.

АННОТАЦИЯ

Шамраева В. М. Стратегическое партнерство между Украиной и США: концептуальное обоснование и практическая реализация. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных систем и

глобального развития. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко МОН Украины. – Киев, 2016.

Диссертационная работа посвящена целостному политическому исследованию концепта стратегическое партнерство на примере эволюции украинско-американских межгосударственных отношений.

Работа основывается на обобщении концептуальных подходов к украинско-американскому стратегическому партнерству; систематизации существующих теоретических и концептуальных подходов к доктринальному обеспечению украинского направления внешней политики США. На основе оценки существующих теоретических моделей стратегического партнерства предложена авторская модель, которая соответствует особенностям развития украинско-американских межгосударственных отношений в постбиполярный период, а также разработана их периодизация; осуществлен анализ основных этапов эволюции украинско-американских межгосударственных отношений в контексте формирования стратегического партнерства между Украиной и США. В работе выделены факторы, которые определяют противоречивость процесса наполнения реальным содержанием стратегического партнерства в украинско-американских межгосударственных отношениях; определены перспективные направления развития стратегического партнерства между Украиной и США, разработаны практические рекомендации по оптимизации процесса наполнения украинско-американских отношений реальным наполнением, которое бы отвечало провозглашенному уровню стратегического партнерства и адаптации его к особенностям современного международного положения Украины; очерчены возможности эффективного использования украинской диаспоры США как важного фактора оптимизации партнерских украинско-американских отношений.

Ключевые слова: международные отношения, стратегическое партнерство, украинско-американские отношения, межгосударственное сотрудничество.

ANNOTATION

Shamraeva V.M. The Strategic Partnership between Ukraine and the USA: Conceptual Study and Practical Implementation – Manuscript.

Thesis for the Degree of Doctor of Political Sciences, Specialty 23.00.04 – Political Problems of International Systems and Global Development. – Kyiv National Taras Shevchenko University of MES of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to holistic political research of strategic partnership concept as an example of the evolution of Ukrainian-American bilateral relations.

The work is based on a synthesis of conceptual approaches to the Ukrainian-American strategic partnership, systematization of existing theoretical and conceptual approaches to ensure doctrinal direction of Ukrainian foreign policy. Based on the evaluation of existing theoretical models of strategic partnership the work proposed the authorized model that corresponds to the peculiarities of Ukrainian-American bilateral relations in the post-bipolar period, and also it was developed their periods, analyzed the main stages of evolution of the Ukrainian-American bilateral relations in the context of the strategic partnership between Ukraine and the USA.

Summarizing analyzed approaches to determining the "strategic partnership" in political science, we can conclude that the strategic partnership is a special type of interaction to implement common geopolitical and international political interests. And these interests must be long-term in nature and coincide at least in two areas, and over time they are to move from one to another.

The scientific concept of strategic partnership as an example of intergovernmental Ukrainian-American relations can be summarized as a complex compromise model of bilateral relations, which is characterized by interaction with global elements and components of the construction of the regional dimension of international relations. Ukrainian-American strategic partnership combines elements of "representative" and "asymmetrical" models as well as partnership models "against the common threat" (in this case it comes from Russia which each partner considers basing on its national interests and threats).

The paper singles out factors that determine the contradictory process of filling the actual content of the strategic partnership in the Ukrainian-American intergovernmental relations; it is defined perspective directions of development of strategic partnership between Ukraine and the USA and it is given practical recommendations for optimizing the process of filling the Ukrainian-American relations with real content that would meet the proclaimed level of strategic partnership and adaption of it to the characteristics of modern international security situation in Ukraine; it is defined the possibilities of efficient use of Ukrainian diaspora as an important factor of optimization partner Ukrainian-American relations.

Obviously there is considerable overlap of the main tasks set by the parties in the development of Ukrainian-American strategic partnership that allows making the following conclusion: under favorable conditions they will be implemented in full. However, there is a number of destructive external factors to be taken into account in the further development of Ukrainian-American strategic partnership. It is, above all, the lack of consensus among European allies on an adequate response to the Kremlin's aggressive foreign policy, the problem of Middle Eastern and North African refugees in the EU, chronic instability and conflict potential in these areas affected by the so called "Arab spring" and related intensification of terrorist activities of radical Islamists. We should also define as critically negative but significant regional factors which include the geopolitical interests of Russia in the region and the Kremlin's measures for their achievement.

The priority tasks of Ukrainian diplomacy for further development of Ukrainian-American strategic partnership may include further process of improvements of regulatory relations in gaining the support of the official Washington in dialogue with international lenders of Ukraine and especially security cooperation and improving the defense of Ukraine. These objectives also fully correspond to American national interests in the CEE region.

Keywords: international relations, strategic partnership, Ukrainian-American relations, interstate cooperation.